

Parliamentary Assembly Assemblée parlementaire

Funcționarea instituțiilor democratice în Moldova

Rezoluția 1666 (2009)

1. Alegerile parlamentare au avut loc în Moldova la 5 aprilie 2009. Aceste alegeri au constituit un test esențial pentru democrația din țară și i-ar fi putut permite Moldovei să-și consolideze instituțiile democratice și să progreseze pe calea integrării europene. Potrivit comisiei ad hoc a Adunării parlamentare care a monitorizat alegerile, «acestea au respectat un anumit număr de norme și angajamente internaționale însă anumite îmbunătățiri vor mai trebui aduse în vederea garantării unui proces electoral fără interferența intempestivă a administrației, precum și în vederea consolidării încrederii din partea publicului.» Dezbaterile la televiziunea publică organizate conform principiului tragerii la sorți de către interlocutori ar fi trebuit să le ofere candidaților posibilitatea de a-și transmite mesajele. Totuși, s-a putut constata că opoziția nu a știut să-și transmită ideile și programele. Astfel, observatorii au putut remarca faptul că:

1.1. procesul electoral a prezentat mai multe neajunsuri importante în materie de procedură și că este necesar de acum încolo ca ea să fie îmbunătățită considerabil;

1.2. instituția radiodifuziunii de stat nu a făcut o distincție clară între reflectarea obligațiilor oficiale ale funcționarilor de rang înalt și cele privind activitățile lor de campanie;

1.3. cu toate că contextul campaniei a fost unul pluralist și pașnic și nu a fost marcat de nici un episod de violență major, el a fost umbrit de frecvente acuzații de intimidare a alegătorilor și candidaților, precum și de plângeri în legătură cu folosirea abuzivă a resurselor administrative.

2. Adunarea parlamentară regretă că unele dintre probleme au fost identice celor deja identificate cu ocazia alegerilor precedente din Moldova și, mai recent, în timpul alegerilor locale din 3 și 17 iunie 2007. În această privință, Adunarea amintește Rezoluția sa 1572 (2007) cu privire la respectarea obligațiilor și angajamentelor Moldovei, rezoluție în care aceasta:

2.1. subliniază că aceste probleme recurente în materie de practică electorală din Moldova nu sunt conforme cu obligațiile statelor membre ale Consiliului Europei care aspiră să edifice o societate democratică pluralistă, bazată pe preeminența dreptului;

2.2. invită autoritățile să studieze cu atenție și să ia în considerație concluziile observatorilor internaționali ai alegerilor locale din iunie 2007, pentru a remedia toate aspectele contestate din punctul de vedere al normelor europene în materiale de alegeri legislative complet libere, echitabile și democratice.

3. Adunarea este foarte preocupată de faptul că autoritățile moldovene s-au conformat parțial recomandărilor precedente privind ameliorarea procesului electoral și consolidarea instituțiilor

democratice ale statului înaintea alegerilor legislative din 5 aprilie 2009. Totuși, amendamentele aduse Codului electoral în aprilie 2008 au mărit pragul electoral de la 4 la 6 %, nu prevăd crearea coalițiilor electorale ale partidelor politice și organizațiilor social-politice și au pus în aplicare interdicția de a deține înalte funcții publice pentru cetățenii moldoveni cu cetățenie multiplă. Efectul combinat al acestor amendamente a fost să limiteze posibilitățile pentru mai multe forțe politice de a participa eficient la procesul politic, slăbind astfel pluralismul. Cu toate că dezbaterile au avut loc conform principiului tragerii la sorți pentru a stabili interlocutorii, opoziția nu a știut să scoată avantaje din această oportunitate de a-și face cunoscute ideile și programele politice; dimpotrivă, ea a folosit acest timp pentru a se confrunta.

4. Adunarea deplânge faptul că manifestațiile pașnice, care au început la 6 aprilie în fața clădirilor Președinției și Parlamentului, în special la inițiativa tinerilor care nu au acceptat rezultatele alegerilor, au degenerat la 7 aprilie 2009 în atacuri violente și devastarea clădirilor Parlamentului și Președinției, precum și în distrugerea edificiilor publice. Dreptul de a manifesta este esențial în democrație. În definitiv, obligațiunea unui guvern, precum și a autorităților competente, este de a asigura dreptul cetățenilor la securitate în caz de tulburare a ordinii publice. Respectarea acestor drepturi reciproce se împacă întotdeauna cu greu. Cu atât mai mult însă, nici un drept nu poate îngădui prădarea și incendierea clădirilor publice, punând astfel în pericol viața celor care se află în ele. Prin urmare, Adunarea condamnă hotărât asemenea acte de violență la care nu va trebui să se mai recurgă niciodată într-o societate democratică ca mijloc de exprimare a propriilor opinii politice.

5. În același timp, Adunarea dezaprobă declarațiile făcute de autoritățile moldovene îndată după dezlănțuirea violențelor, declarații prin care responsabili de cel mai înalt nivel au acuzat opoziția, fără o anchetă prealabilă aprofundată, de organizarea manifestațiilor violente în scopul de a da o lovitură de stat. Adunarea consideră că în asemenea împrejurări autoritățile ar fi trebuit să de dovadă în declarațiile lor de mai multă rezervă pentru a calma situația.

6. Adunarea este viu preocupată de actele de violență comise de poliție în timpul evenimentelor postelectorale. Potrivit informațiilor disponibile, peste 300 de persoane au fost arestate și nouă se mai află acum în detenție. Ele sunt denunțate de numeroase organizații neguvernamentale naționale și internaționale, precum și de Mecanismul național de prevenire a torturii, pus în aplicare de Protocolul opțional la Convenția Națiunilor Unite contra torturii, a altor pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante. Este vorba în special de:

6.1. anumite cazuri pretinse de «bătăi și rele tratamente»;

6.2. violarea dreptului la un proces echitabil și a dreptului la un recurs efectiv, cum sunt acestea definite de Convenția Europeană pentru Drepturile Omului și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului;

6.3. restricții disproporționate ale libertății accesului la informație și ale libertății presei, precum și atacuri împotriva jurnaliștilor.

7. Adunarea cere insistent deschiderea imediată a unei anchete independente și aprofundate a tuturor acestor acuzații de violență și cere ca responsabilii de aceste violențe să fie judecați. În acest context trebuie stabilită o concluzie deplină cu instanțele competente ale Consiliului European, în special cu Comisarul pentru drepturile omului și Comitetul European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.

8. În vederea îmbunătățirii încrederii în instituțiile democratice ale țării, Adunarea le cere din nou autorităților moldovene, în acest context precis, să aplice pe deplin recomandările formulate în Rezoluția sa 1572 (2007). În particular, Adunarea invită autoritățile:

8.1. să reia reforma legislației electorale, în cooperare cu Comisia europeană pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția) cu scopul de a reduce pragul electoral pentru partidele politice, deschizând astfel procesul politic către mai mult pluralism; să revadă imediat listele electorale pentru a le întocmi de o manieră definitivă prin introducerea obligațiunii de revizuire și de excludere pe viitor a listelor suplimentare; să pună în aplicare mecanisme și proceduri care să le permită numeroșilor cetățeni moldoveni stabiliți în străinătate să-și exercite dreptul de vot în mod efectiv;

8.2. să suspende aplicarea dispozițiilor Codului electoral, cu privire la interdicția pusă persoanelor deținătoare ale mai multor cetățenii de a exercita înalte funcții publice, așteptând ca Marea Cameră a Curții Europene a Drepturilor Omului să adopte hotărârea sa în dosarul Tanase și Chirtoaca vs. Moldova;

8.3. să continue reforma presei naționale și locale, favorizând pluralismul mediatic atât prin lege, cât și în practică și să transforme posturile de televiziune și de radio finanțate de către stat într-un adevărat serviciu public de radiodifuziune care să-i ofere publicului o pluralitate de opinii și să deatizeze în același timp presa scrisă și audiovizuală controlată și finanțată de către autoritățile publice locale;

8.4. să crească eficiența și profesionalismul instanțelor judecătorești și să consolideze astfel încrederea populației în caracterul efectiv al recursurilor judiciare naționale contra acuzațiilor de violare a drepturilor omului;

8.5. să continue reforma poliției; să creeze mijloace de recurs efectiv împotriva folosirii excesive a forței și și a violenței de către angajații poliției; să organizeze cursuri de formare pentru angajații poliției, pentru a asigura ca aceștia din urmă să acționeze întotdeauna respectând pe deplin legea în conformitate cu normele Codului European de etică a polițistului, cuprins în Recomandarea Rec(2001)10 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre;

8.6. să îmbunătățească considerabil condițiile de detenție pentru a le aduce în deplină conformitate cu normele europene; să transfere responsabilitatea detenției provizorii, care îi revine Ministerului de Interne, către Ministerul de Justiție;

8.7. să faciliteze accesul avocaților parlamentari în toate locurile de detenție, inclusiv în cele care sunt încă administrate de către Ministerul de Interne;

8.8. să vegheze ca toate cazurile cu privire la relele tratamente care ar fi fost comise de către poliție să facă rapid obiectul unei anchete aprofundate, independente și imparțiale, și ca urmărirea să fie angajată dacă va fi necesar; să pună pe deplin în aplicare recomandările Comitetului European pentru prevenirea torturii și a pedepselor ori tratamentelor inumane sau degradante.

9. Adunarea cheamă Moldova și vecinii și partenerii ei, în special România, Ucraina și Rusia, care sunt de altfel membri ai Consiliului Europei, să joace un rol constructiv pentru a aplană tensiunile și a favoriza un dialog între toți actorii politici, respectând pe deplin suveranitatea și integritatea teritorială a țării.

10. În același timp, Adunarea subliniază că toți actorii politici din Moldova, din majoritate și din opoziție, trebuie să-și asume ei înșiși responsabilitățile, mai cu seamă cele postelectorale, pentru a rezolva criza politică actuală și a reîncepe un proces politic normal. În acest scop, ea recomandă:

10.1. toți actorii politici vor trebui să recunoască forța juridică a Hotărârii Curții Constituționale de confirmare a rezultatelor alegerilor; toți cei care contestă rezultatul alegerilor au dreptul de a folosi orice mijloc juridic care le stă la dispoziție, inclusiv Curtea Europeană a Drepturilor Omului;

10.2. autoritățile și toți actorii politici vor trebui să condamne imediat și hotărât violențele și să se angajeze să recurgă doar la mijloace politice democratice pentru a-și apăra pozițiile, ideile și programele;

10.3. o anchetă independentă, transparentă și credibilă privind evenimentele postelectorale, precum și privind circumstanțele care au condus la acestea, trebuie pornită imediat, în afară de o anchetă independentă privind toate acuzațiile de violare a drepturilor omului menționate mai sus;

10.4. partidele care au depășit pragul electoral și vor fi prezente în Parlament vor trebui să angajeze un dialog constructiv în cadrul procesului parlamentar pentru a rezolva criza politică actuală și a repune procesul politic pe un făgaș bun; dezbaterile democratice trebuie să se desfășoare acum în Parlament; alegerea viitorului Președinte al țării va trebui să ofere prilejul de a restabili încrederea în procesul democratic;

10.5. în paralel, majoritatea parlamentată și opoziția vor trebui să se angajeze într-un vast dialog politic, cu o largă participare a forțelor extraparlamentare și a societății civile, pentru a-și dezvolta viziunea asupra viitorului țării, pe baza principiilor democratice și a integrării europene alese;

10.6. noul Parlament va trebui să elaboreze și să adopte rapid un Plan de acțiuni cu măsuri concrete privind aplicarea recomandărilor Adunării formulate în prezenta rezoluție, precum și a angajamentelor luate conform Rezoluției 1572 (2007) cu privire la respectarea obligațiilor și angajamentelor Moldovei.

11. Astfel, Adunarea hotărăște să urmărească în continuare situația din Moldova și invită comisia sa de monitorizare să examineze, cu ocazia următoarei sale ședințe de dinaintea părții sesiunii din luna iunie 2009, progresele realizate de către autoritățile moldovene și de către opoziție în punerea în aplicare a prezentei rezoluții și a rezoluțiilor precedente, și să propună orice măsură suplimentară pe care situația i-o va cere.